

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Arařtırmalar
Year: 6 - Number: 20 p. 325-328, Summer 2022

Emrah Bozok: Dîvânu Lugâti't-Türk'te Tekrarlı Atasözleri, Ankara: Gazi Kitabevi, 2021, 181 s., ISBN: 978-625-7588-29-4*

Emrah Bozok: Repetitive Proverbs in Dîvânu Lugâti't-Türk, Ankara: Gazi Publications, 2021, 181 p., ISBN: 978-625-7588-29-4

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1082107>

Kitap Tanıtımı /
Book Review

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
03.03.2022

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
04.04.2022

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.06.2022

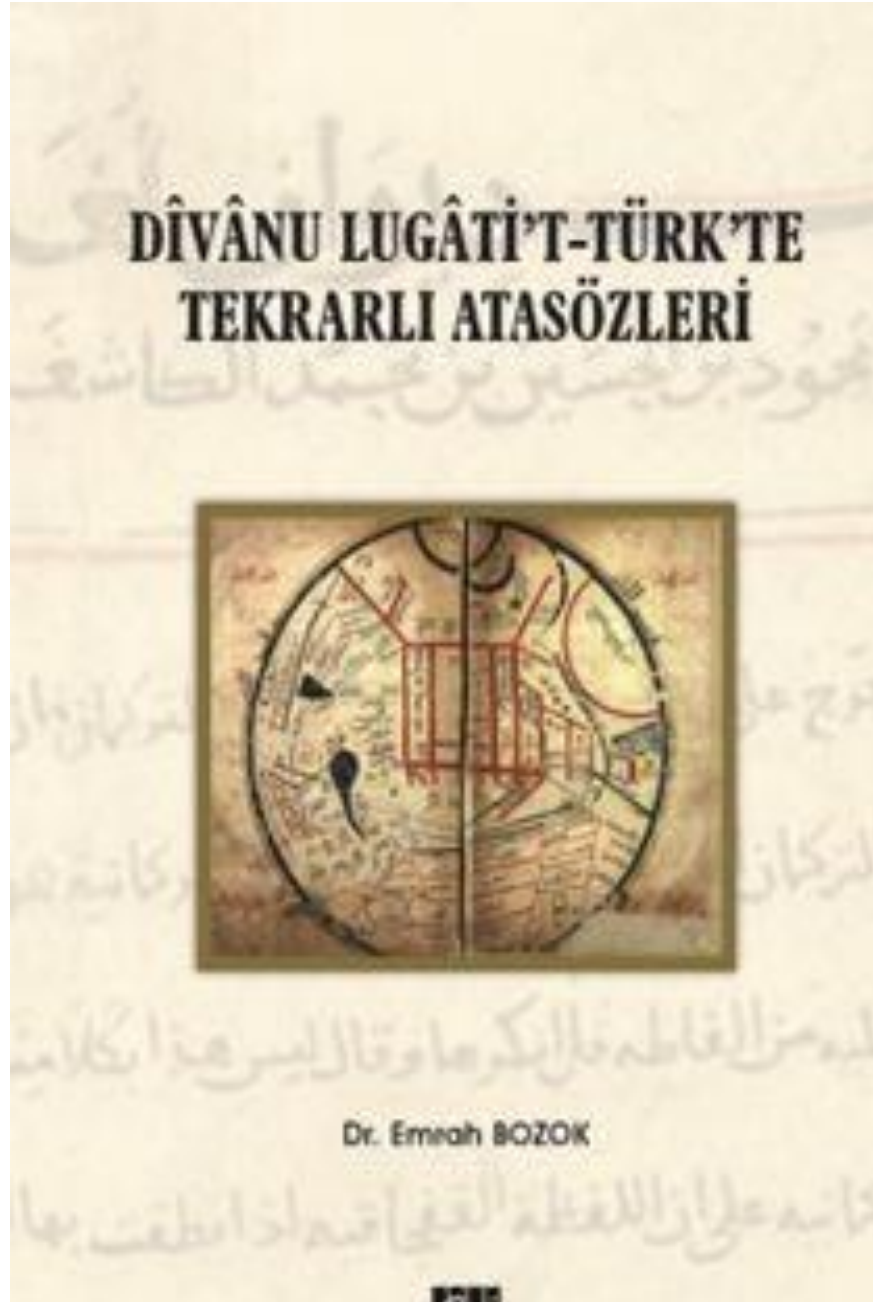
Asya Studies

Filiz Kaynak
Doktora Öğrencisi / Giresun
Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı,
filiz55kaynak@gmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0003-2900-6943>

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Kaynak, F. (2022). Emrah Bozok: Dîvânu Lugâti't-Türk'te Tekrarlı Atasözleri, Ankara: Gazi Kitabevi, 2021, 181 s., ISBN: 978-625-7588-29-4. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 6(20), 325-328.

GİRİŞ

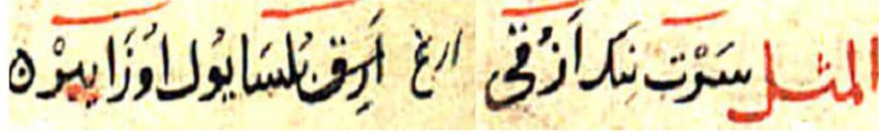
Bir toplumun duygu, düşünce, felsefe, ahlak, inanç sistemleri ve yaşam biçimleri hakkında bilgi veren atasözleri, anlatım gücü ve kavram zenginliği açısından oldukça önemli yapılardır. Genel kural niteliğinde olan bu yapılar; toplumların tecrübeleri sonucu dilden dile, nesilden nesile aktararak günümüze kadar gelmiştir. Ne zaman, nerede, kim tarafından söylendiği bilinmemesi sebebiyle anonim mahiyettedirler. İnsanlık tarihi kadar çok eski dönemlere götürülen atasözleri, Türk dili ve tarihinin en temel kaynakları arasında yer alan *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te oldukça zengin ve hacimli bir görünüme sahiptir. Bu eserde yer alan atasözleri ile ilgili günümüze kadar birçok çalışma yapılmıştır. Bunlar arasında Carl Brockelmann (1338/1922), Osman Fikri Sertkaya (1983), Mehmet Ölmez (2008), Ahmet Bican Ercilasun (2020) gibi yazarların çalışmaları oldukça önem arz etmektedir. *Dîvânu Lugâti't-Türk*'teki atasözleri üzerine yapılan son çalışma ise Emrah Bozok tarafından hazırlanan “Dîvânu Lugâti't-Türk'te Tekrarlı Atasözleri”dir. Çalışma, giriş ve iki ana bölüm olmak üzere üç başlıktan oluşmaktadır. Çalışmanın Giriş bölümü “Dîvânu Lugâti't-Türk ve Atasözleri”, “Dîvânu Lugâti't-Türk'teki Atasözleri Üzerine Yapılan Çalışmalar”, “Atasözü Kavramı ve Tekrarlı Kullanımların Görülme Sebepleri”, “Amaç ve Yöntem”, “Yazı ve Harf Çevrimi” ve “Kısaltmalar”dan oluşmaktadır. Birinci bölümde “Dîvânu Lugâti't-Türk'te Tekrarlı Atasözleri” başlığı altında 43 tekrarlı atasözüne yer verilmiş; ikinci bölüm ise “Değerlendirme ve Sonuç” alt başlıklarından oluşurken değerlendirme bölümünde “Tekrarlı Atasözlerinin Şekil Yönünden Durumu” ve “Tekrarlı Atasözlerinin Yapı Bakımından Durumu” olmak üzere iki alt başlığa yer verilmiştir. Eser, son olarak “Dîvânu Lugâti't-Türk'te Tekrarlı Atasözleri ve Muhtemel Asıl Şekilleri” ve “Dizin” bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünün “Dîvânu Lugâti't-Türk'te Tekrarlı Atasözleri” alt başlığında öncelikle Dîvânu Lugâti't-Türk'ün kim tarafından ne zaman, nerede yazıldığı ve eserin asıl yazılma amacı hakkında bilgiler verilmiştir. Sonrasında ise eserin yalnızca bir sözlük olmadığı aynı zamanda Türk lehçelerine ait bilgiler verdiği, Türk dili ve kültürü açısından büyük bir dil malzemesine sahip olduğu anlatılmıştır. “Dîvânu Lugâti't-Türk'teki Atasözleri Üzerine Yapılan Çalışmalar” alt başlığında ise konuyla ilgili 1922 yılından günümüze çeşitli kitap ve makalelerden oluşan toplamda 37 çalışmaya yer verilmiştir. Burada detaylı bir alanyazın taraması yapılarak yapılan ilk çalışmadan sonuncuya kadar kronolojik sırayla bir çizelge oluşturularak çalışmayı yapan yazarların adı-soyadı, çalışmanın yapıldığı tarih, konu başlığı ve nerede yayımlandığı belirtilmiştir. Bir diğer başlık olan “Atasözü Kavramı ve Tekrarlı Kullanımların Görülme Sebepleri” alt başlığında ise ilk olarak atasözünün tanımı yapılmış, sonrasında atasözlerinin genel yargılar ve hükümler içerdiği, zamana ve mekâna bağlı kalmadığı, anonimleştiği ve topluma mal olduğu ile ilgili bilgiler verilmiştir. Sonrasında Köktürk ve Uygur dönemlerinden kalan eserlerdeki atasözleri ile Dîvânu Lugâti't-Türk'teki örneklerden hareketle bir çalışma yapıldığı ve bu çalışmada atasözlerinden bazılarının birbirinin tekrarı olduğu dile getirilmiştir. “Amaç ve Yöntem” başlığında ise Dîvânu Lugâti't-Türk'teki atasözleri üzerine Korkmaz, Atlı, Kaçar, Ercilasun-Akkoyunlu, Dankoff-Kelly, Atalay gibi bilim insanlarının daha önce yapmış oldukları çalışmalarda ilgili atasözüne dair yorumları verilmiş ve bu çalışma yapılırken dikkat edilen hususlar belirtilmiştir.

Birinci bölümde “Dîvânu Lugâti't-Türk'te Tekrarlı Atasözleri” başlığından sonra 43 tekrarlı atasözüne yer verilmiştir. Bu atasözlerinin bazılarının bire bir bazılarınınsa tespit edilen değişikliklerle ikili, üçlü ve dördü olarak yinlendiği saptanmıştır. Çalışmada tekrarlı atasözleri öncelikle yazmadaki şekilleriyle verilmiş; hemen altında parantez içerisindeki ilk rakam yazma sayfasını, kısa çizgiden sonraki ise sayfadaki satır numarasını göstermektedir. Yazar, bu kısımda yazma nüshadan görsellerle verdiği el yazması atasözlerini daha evvelki okumalardan bağımsız olarak kendisi yeniden okumuş ve tekrarlı atasözlerindeki değişikliklerin görülmesini sağlamıştır. Aşağıda bir örneğini verdiğimiz tekrarlı atasözünü gösterimi *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te tespit edilen diğer tekrarlı atasözlerinde de uygulanmıştır.

Görsel 1: Bozok 2021: 30

4. *Sartnıñ azukı arıg bolsa yo:l ü.ze yi:r. ~ Sart azukı arıg bolsa yolda yi:r.*

(45- 12, 13) *Sartnıñ azukı arıg bolsa yo:l ü.ze yi:r.*

(172- 10) *Sart azukı arıg bolsa yolda yi:r.*

İnceleme bölümünde *Dîvânu Lugâti't-Türk'te* atasözleri ile ilgili yapılmış olan çalışmalar, okuma ve anlamlandırmalar belirtildikten sonra varsa çağdaş Türk lehçelerinde yaşayan örnekleriyle birlikte gösterilmiştir. Yazar tarafından geliştirilen çeşitli ölçütler dikkate alınarak atasözlerinin muhtemel asıl şekilleri tespit edilmiştir. Son olarak ele alınan atasözleri için fonetik, morfolojik, leksik ve sentaks açısından farklılıklar ele alınarak değerlendirilmiştir.

Kitabın ikinci bölümü; “Değerlendirme ve Sonuç” alt başlıklarından oluşmaktadır. Değerlendirme bölümünün “Tekrarlı Atasözlerinin Şekil Yönünden Durumu”nda Türkçe kelimelerin mevcut yazmada nasıl ve hangi renkle yazıldığıyla birlikte atasözlerinin şekil bakımından incelemelerine yer verilmiştir. “Tekrarlı Atasözlerin Yapı Bakımından Durumu”nda ise atasözleri tek ve çift kanatlı olarak ele alınıp bunların sayısı belirtilmiştir. Son olarak yazarın atasözlerine dair yeni bir sınıflama bakışıyla parçalı-kısaltılmış, karma-parçalı, değişken kanatlı ve tekrar sayıları göz önünde bulundurularak iki, üç ve dört kez tekrar edilen atasözleri şeklinde başlıklandırmalarıyla, alt tarafa ilgili atasözleri tasnif edilmiştir. “*Dîvânu Lugâti't-Türk'te Tekrarlı Atasözleri ve Muhtemel Asıl Şekilleri*” alt başlığında ise tekrarlı atasözleri inceleme bölümünde verilen sırayla dizilmesine dikkat edilmiş ve hemen alt tarafta ise tekrarlı atasözlerinin muhtemel asıl şekillerine yazarın anlamlandırmasıyla birlikte yer verilmiştir:

4. *Sartnıñ azukı arıg bolsa yo:l ü.ze yi:r.* (45- 12, 13)

Sart azukı arıg bolsa yolda yi:r. (172 -10)

Sartnıñ azukı arıg bolsa yo:l ü.ze yi:r. “Tacirin azığı temiz (helal) olsa yol üzerinde yer.” (Bozok, 2021: 173)

Dizin bölümünde ise çalışmada işlenen tekrarlı atasözlerin söz varlığı ortaya koyulmuş ve bunu yaparken yazma nüshada geçen sıra ve tekrar durumuna göre verilen numaralandırma ile kayıtlar oluşturulmaya dikkat edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç olarak Emrah Bozok’un “*Dîvânu Lugâti't-Türk'te Tekrarlı Atasözleri*” adlı çalışmasında yalnızca tekrarlı atasözleri verilmekle kalmayıp her bir tekrarlı atasözü ile ilgili günümüze kadar yapılmış çalışmaların ele alınması, varsa çağdaş Türk lehçelerindeki yaşayan örneklerin gösterilmesi ve tekrarlı atasözlerinin tümünün fonetik, morfolojik ve leksik farklılıkların ortaya koyulması açısından konuyla ilgili çalışma yapacak araştırmacılara başvuru kaynağı olma özelliği taşımaktadır. Türk kültür tarihi için zengin ve hacimli bir eser olan *Dîvânu Lugâti't-Türk'te* atasözlerine dair yeni bir bakış açısı da geliştirerek yaklaşan yazar Dr. Emrah BOZOK’u tebrik ediyor, Türklük bilimi araştırmacılarına ve okurlarına faydalı olacağına inandığımızı belirtmek istiyoruz.

Yazarlık Katkısı

Bu kitap değerlendirme yazısının tamamı tek yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul Onay Bilgileri

Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

KAYNAKÇA

- Bozok, E. (2021). *Dîvânu Lugâti 't-Türk'te Tekrarlı Atasözleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Brockelmann, C. (1338/1922). Altturkestanische Volksweisheit. *Ostasiatische Zeitschrift*, 0(7), 49-73.
- Ercilasun, A. B. (2020). *Dîvânu Lugâti 't-Türk'teki Şiirler ve Atasözleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Ölmez, M. (2008). Divânü Lugâti't-Türk'teki Atasözleri Üzerine. *Türk Dili*, 0(683), 533-535.
- Sertkaya, O. F. (1983). Eski Türk Atasözleri Üzerine. *Şükrü Elçin Armağanı İçinde* (s. 275-291).Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Armağan Dizisi.
-